

RIJNSCHE SCOURANT.

DINGSBAG 15 SEPTEMBER.

De prijs der Advertentie is, per lijn, per vijf regels, f1.00, en voor de eerste week, behalve 35 centen zegelregt, voor elke plaatsing.

De prijs deser Courant, die geregeld vijfmaal weels wordt uitgegeven, en wel op Dingsdag, Dinsdag, Donderdag, Zaterdag en Zondag, is in de drie maanden.

Productieve belastingen, de monomanie van den heer VAN HAERD.

...honderd miljoen guldens heeft kunnen... schijnt zijne zucht, om de belastingen toch vooral productief te maken, in een ware monomanie ontwaard te zijn. Hij droomt van niets meer dan overlopende schatkisten; hij ziet niets meer dan bergen van opgebragte gelden, in welke hij naar welgevallen woelen mag. Zijne eenige gedachte is, hoe hij de schatkist rijker, de belastingen nog productiever kan maken.

Het is waar, de excellentie heeft het denkend, toen het naar op den man aan werd afgevraagd. Maar zou dit niet een wijjs te wezen van den lastigen belastingwaardigen toestand, in welke zijne hersenen zich bevinden? Welke maatstreeks gevraagd, zal zij erkennen? maar verkan hij haar, echter, niet; zij ligt hem telkens op de lippen, zij verlaat zich in elke handeling. Hij sukkelde de heer van Haerd nog maar aan die ziekte des verstands; maar hij dwingt al zijne onderhoorigen haar te willen en die gezond genoeg van menschen is, om zich niet op gelijke wijs te willen gedragen, wordt ongevraagd pensionneerd.

...en gevolge der monomanie van den heer van Haerd, die men nu zegt, dat, zijne zwakke krachten, nog wel zou hebben zich ook nog eens voorigen tijd aan het hoofd van het hindoelandsch bestuur geplaatst te zien, beval de heer van Haerd te Zuthen, dat de honden worden, eindelijk, dat er al even veel vensters als te Breda zou zijn en nam hij voor stellig aan, dat de notarissen daar even veel verdien moesten als te Atkmaar.

Ziet, is dit anders denkbaar dan van een monomaan? Deze niet in alles het wil. Tot verhoging van het wordt vermeerdering van verdien gevorderd; de minister, in zijne monomanie, stelt nu ook maar zonder onpek, dat die meerdere verdiensten er merklijk zijn. Hij doet het onderzoek naar het aantal vensters, maar stelt eindelijk gelijk met die van zulk een plaats, waar de menschen hogere wongen bouwen en vooral veel licht daarin hebben, op te vangen: op die wijs al kan het deuren en ven-

stergeld productief worden. De huurwaarde moet, om dezelfde reden, verhoogd worden; de minister zal het niet meer op den eed der schatters laten aankomen, maar hij zal hen leiden en zoo doen zeggen wat zij, onder den eed, dien zij afgelegd hebben, behooren te verklaren.

Van die treurige monomanie, — want wie heeft niet medelijden met verstandsverbijstering? — heeft de *Kateidoskoop* ons onlangs een nieuw staaltje medegedeeld, hetwelk wij in ons blad opnamen; van den Harderwijkschen controleur, die van den schatter van het slagvee te Heerde, op bevestiging van hem zijne betrekking te zullen ontnemen, vordert, dat hij zijne schattingen hooger stellen zal, en wel »op de hoogte, waarop IK dezelve verlang.» Het moet al een zeer benaauwde toestand zijn voor iemand, wiens verstand nog niet geheel beneveld is, aldus tussochen het alternatief geplaatst te zijn, om of de betrekking, van welke men misschien met vrouw en kinderen leven moet, te verliezen, of al de dwaze guilen en invallen van een monomaan meester te moeten gehoorzamen.

Deze schatter doet eenen eed, dat hij het slagvee naar zijne wezenlijke waarde zal schatten; nu komt de minister en roept: *productiever! productiever!* Ten einde dat te verkrijgen, laat hij den schatter niet meer schatten volgens hetgeen hem in gemoede voorkomt de wezenlijke waarde van het vee te zijn, maar zoo hoog, als hij minister, in zijne immer stijgende monomanie verlangt. Maar het verlangen van Zijne Excellentie is niet te bevredigen; zijne liefde voor de productiviteit der belastingen neemt met elken dag toe en op die wijs, wanneer hij de schattingen zoo *laait als hij verlangt*, kan zijn verlangen wel eens zoo hoog rijzen, dat hij alle bijzonder vermogen als belasting in de schatkist zal willen doen storten.

Men kan monomanen even weinig als anderen, die een verstandsverbijstering lijden, vertrouwen: wij hopen daarom, dat in de volgende zitting der Kamer de heer VAN DAM VAN ISSELT, ten einde verdere gevaren te voorkomen, den monomanen minister een dwanghuis zal aandoen. Ontkenning kan niet meer baten, zijne verbijstering is nu door daden gebleken.

Buitenlandsche berichten.

PRUISSEN.

Berlijn, 8 sept. Men heeft in dagbladen en in mondolinge gesprekken beweerd, dat de Koning van Pruisen zich reeds bepaaldelijk zou hebben uitgesproken in de Sleeswijk-Holsteinsche kwestie. Wij kunnen dit met alle zekerheid tegenspreken; maar tevens op goeden grond aannemen, dat Z. M. eene aanraading van het Duitsche Bondsgebied, te zijner tijd, zal weten tegen te gaan of te wreken. Men heeft de tegenwoordigheid hier ter stede des heeren von Moltke,

den hoofd-leider der Deensche staatkunde, met de Sleeswijk-Holsteinsche kwestie in verband zoeken te brengen; ook hierin dwaalt men: hij is blootelijk hier; en de geregtelijke scheiding van den Deenschen kroonprins van diens gemalin te bevorderen. De heer von Moltke en de graaf Reventlow-Criminil, de eenige dezer edele familie, welke der Duitsche zaak is afgevallen, zijn de scheppers der Deensche propoganda en van den tegenwoordigen stand der dingen. Aan hunne inblazingen heeft men den *»openen brief»* te danken, en zij zijn het, welke den koning *Christiaan VIII* omtrent den waren toestand en de stemming der herzogdommen in onzekerheid laten en in geheel verkeerden waan gebragt hebben.

— Ook van hier uit zal men, eindelijk, zich ter Sleeswijk-Holsteinsche kwestie adresseren. Men vernemt, dat er alhier drie adressen daaromtrent zijn ontworpen en in omloop.

— Onlangs heeft hier eene *»vreeselijke»* gruweldaad de algemeene verontwaardiging gaande gemaakt. Een vader en eene moeder hielden, gedurende hunne afwezigheid van eenige uren, hunne vier kinderen te huis, na de zorg voor dezelve te hebben aanbevolen aan een hun bekend maatspersoon, die hij hen inwoonde. Deze onmensch veroorloofde zich, die vier kinderen op eene vreeselijke wijze te mishandelen. Een meisje van 8 jaren bond hij de handen bij den rug en hing het aan den hals op aan de kling der deur; de twee knaapjes, het een van 6, het andere van 4 jaren, bond hij insgelijks krom en wierp het zoo op den steenen vloer en een meisje van twee jaren had hij in eene bedstede geworpen waar het bijna geschild was. De misdadiger, die wel bij zijn hoofd schijnt, verontschuldigde zijne handwijze met te zeggen, dat de ouders hem de kinderen toevertrouwd hadden, en dat hij geneed had ze zoo te moeten behandelen, omdat ze *»onwaardig»* tegen hem geweest waren.

Kiel, 6 sept. Te Rendsburg heeft men bij den oplloop, welke eergisteren avond aldaar plaats had, een afdeling rijdende artillerie doen opzitten en door de straten patroeljeren. Ofschoon verscheiden lieden onder den voet werden gereden, bedaarde de oplloop niet, dan nadat eenige aanzienlijke en gezochte mannen der stad het volk toespraken. Gisteren werd er eene vergadering gehouden, en, gelijk te Kiel, in deselve besloten, om door de bemoeijng der burgerij zelve dergelijke wanordeligheden, zo veel mogelijk, tegen te gaan. De overheid nam ook daer — te Rendsburg — dit aanbod aan en gisteren werd alzoo paal en perk gesteld aan de nog smetende opgewondenheid. Men vermoedt, dat de Rendsburgers zich nu ook met alle hun eigene kracht, in zake van *»onwettige»* arrestatie verklaren er zijne onmiddellijke *»in»* heid-stelling verlangen zullen!

Munster, 6 sept. Uit het stads *Ochtrup*, regerings-district Munster, zulten, de volgende week, ongeveer 120 menschen naar Amerika vertrekken. Ze worden vergezeld door eenen geneesheer en door eenen geestelijke. Uit het naburige Bentheim (Haver) zullen er omtrent 400 de reis derwaarts aanvangen.

Homburg, 6 sept. Terwijl heden morgen te 10 ure, twee brandspuiten naar het twee uren van hier geleegene dorp Boshach waren opgezonden, omdat hier het berigt was aangekomen, dat aldaar een vreeselijke brand was ontstaan, werden heden namiddag de bewoners van Homburg door een hevigen schrik bevangen, op de mededeeling, dat er hier in de *»oude stad»* mede brand ontstaan was. De verwoesting en opschudding, welke te grooter waren, daar er slechts eene brandspuit voorhanden was, vermeerderden, naarmate het woedende element meer in hevigheid toenam; en op het oogenblik, dat deze weinige regelen op den post gaan, brandden reeds 8 tot 9 huizen.

SAKSEN.

Leipzig, 5 sept. Gisteren avond werd er nog een geheel verbrand lijk uit de puinhoopen van den jongsten brand te voorschijn gehaald. Aan het dijngebuis, waarmede het nog gedeeltelijk bedekt was, herkende men eenen metselaar. Men weet thans, dat er noch vier slagtoffers onder het rookende puin begraven liggen. In het geheel zijn er bij den brand 12 menschen omgekomen. En ondanks deze verschrikkelijke ramp, welke een ieder tot uiterste voorzigtigheid moest aansporen, hebben wij hier reeds weder

etterlijke malen brand gehad, welke gelukkig telkens bij tijds is gebluscht geworden.

BADEN.

Karelsruhe, 9 sept. In hare vergadering van heden, verklaarde de Kamer zich vrij eenstemming tegen de politie en voor de onafhankelijkheid de regterlijke magt en voor de invoering van de jury. Zij gaf, daarenboven, den wensch te kennen, dat haar, in de volgende zitting, een ontwerp van politie-strafwetboek mogt voorgelegd worden. De leden der jury wilden, vele leden gekozen hebben door het volk.

ENGLAND.

Londen, 30 sept. De berichten uit Ierland blijven steeds ongunstig. De tijdingen uit Dublin, van den 28sten september, melden, dat in de graafschappen Clare, Limerick, Roscommon en Fermanagh onlusten hebben plaats gehad, die evenwel minder het gevolg waren van wezenlijk gebrek, dan van de vrees voor hetzelfde en van de hooge prijzen der levensmiddelen, waardoor het aan de geringe volksklasse onmogelijk wordt er zich van te voorzien. Te Roscommon hadden ruim 500 man zich verzameld en aan de overheid hunne behoefte kenbaar gemaakt; nadat hun behoefde was zoo veel mogelijk daarin te voorzien, en ook om bij het bestuur pogingen aan te wenden, ten einde hun werk te verschaffen, waren zij uiteengegaan.

Men spreekt van sir George Clerck en van sir Henry Pollinger als plaatsvervangers van lord Henry Hardinge den gouverneur-generaal van Indië, daar na genoemde stellig schijnt bestoten te hebben zich van alle staatszaken te verwijderen.

Het blijkt uit eene circulaire, uitgevaardigd door den secretaris van oorlog, dat het gouvernement, althans voor het oogenblik, niet voornemens is eene hervorming van de wetten op de militie voor te stellen, noch het vereenigen der regimenten van dit corps, wegens de oefeningsmanoeuvres. Deze circulaire bevat insgelijks, dat de vacaturen, die ontstaan mogten in de onderscheidene regimenten, tot nadere beslissing van het gouvernement onvervuld zullen blijven.

Een brief uit Alexandrie van 30 augustus, door de Times medegedeeld, bevat de volgende zinsnede:

»Een dweepziek muzelman, Fuchee Ismaël geheeten, heeft, aan het hoofd van 5000 Arabieren, de buitenwerken van Aden aangetast, doch hij is met groot verlies afgeslagen geworden. De Arabieren vereenigden zich in grooten getale in de omstreken der stad, doch de Engelsche troepen waren gereed hen naar behooren te ontvangen.

FRANKRIJK.

Paris, 30 sept. Men zegt, dat de koning het grootkruis van het Legioen van Eer heeft toegezonden aan den hertog van Kadix aanstaanden echtgenoot van de koningin van Spanje, vergezeld van eenen eigenhandig geschreven gelukwenschingsbrief, wegens zijn aanstaand huwelijk.

Z. K. H. de hertog van Montpensier is heden ten vier en een half ure alhier uit Straatsburg aangekomen, alwaar hij de militaire oefeningen heeft bijgewoond. Z. K. H. is tot den rang van generaal-majoor verheven, en zal, vergezeld van HH. KK. HH. de hertogen van Nemours en Amale, eerstdaags, naar Spanje vertrekken.

Op dit oogenblik worden te Fontainebleau eenige voorbereidselen tot de feesten gemaakt. Daarheen, zegt men, zal zich het hof in de aanstaande maand begeven, om de gemalin van den hertog van Montpensier, bij hare komst in Frankrijk, te ontvangen.

Te Malmaison is men druk aan het werk. Men wil, dat de koningin Christina de jonge hertogin naar Frankrijk zal vergezellen en dat zij eenige dagen alhier zal vertoeven.

De engelsche en spaansche dagbladen gaan steeds voort met het huwelijk van de koningin Isabella en hare zuster te bespreken; en wij houden het er voor, dat deze pennestrijd geen einde nemen zal, tenzij er eene groote gebeurtenis voorvalle, welke de aandacht van de spaansche aangelegenheden afwendt.

Het over Engeland ontvangen bericht, dat ons garnizoen te Takti eene zware nederlaag ondergaan zou hebben, ten gevolge waarvan al de Europeanen het eiland hadden moeten verlaten, wordt van gouvernementswege op de stelligste wijze gelogenstraft.

Paris, 30 sept. Men verzekert, dat de hertog van Montpensier en zijn broeder de hertog van Nemours zich morgen ochtend op weg begaven naar Spanje, ten einde tegenwoordig te zijn bij de zitting der cortes van den 1den, waarin de zaak der beide huwelijken behandeld zal worden. Dit vertrek, hetwelk eerst den 1sten had moeten plaats hebben, is verhaast geschied, ten einde de sedert eenige dagen in den omloop zijnde geruchten krachteloos te maken.

Het is een opmerkelijke daadzaak, dat geen enkel gouvernementsblad tot nog toe de tijding van de verwerping van het rekwest om gratie van J. Henry, door de Epopee medegedeeld, heeft toegesproken of bevestigd. De zaak schijnt intusschen waar te zijn; doch men voegt er bij, dat Henry niet lang in het bagno zal blijven, en dat de koning, bij gelegenheid van het huwelijk des hertogs van Montpensier, aan hem en aan verscheiden andere staatkundige veroordeelden eene verzachting van straf zal toekennen.

BELGIE.

Brussel, 30 sept. In de gewone (mitsdien openbare) zitting van den gemeenteraad, werd door het raadslid Ramwet inlichting gevraagd omtrent de door

het stedelijk bestuur (*collega échévinat*) genomene beschikking betreffende de september-feesten. De burgemeester verklaarde daarop, dat het collegie, in aanmerking nemende, dat, bij artikel I van het reglement, het Park uitsluitelijk tot wandelplaats bestemd is, gemeend heeft hetzelfde niet te dienen van het zangvereenigingsfestival te mogen verliezen. Het raadslid Bartels deed het voorstel, dat de raad het collegie zou uitnoodigen om het Park voor het festival van september ter beschikking van het gouvernement te stellen. Dit voorstel werd verworpen met 16 stemmen tegen 5, (de heeren Bartels, Anspach, Boetz d'Hamers, Ranwet en de Vadder.) Naar men verneemt zal het festival met negenhonderd koorzangstemmen in den circus gegeven worden.

Men verneemt van Gend, dat aldaar eergisteren eene veiling van haren en huisraad van wege de overheid, ter zake van achterstallige stedelijke schattingen, zonder wanordeigheden heeft plaats gehad, maar onder bescherming van eenen commissaris en adjunct-commissaris van politie, vijf gendarmes te paard, en ettelijke politie-agenten. Drie karren, aan zekere weduwe van Damme toebehoorende, waren in beslag genomen; de eerste te koop gebodene door den zoon dier vrouw voor de som van 127 franken-56 centimes (het bedrag der verschuldigde belasting) ingekocht zijnde, werden de twee andere vrij gelaten, en alles liep in een vierde deel uurs zonder botsing af. Slechts weinige omstanders waren er bij tegenwoordig, en men zegt, dat voortaan de verkopeningen van dien aard, om de aaneenscholingen te vermijden, tot welke de zondagswerkeloosheid en het daarmede geoordeelde drinken uitlokken, altijd des vrijdags zullen gehouden worden, en, naar behoefte, op twaalf of veertien plaatsen der stad te gelijk.

Uit eenen brief van Rome meldt de *Observateur*, dat de nieuwe paus, na zich bezig gehouden te hebben met zijne onderscheidene politieke verbeteringen, zijne aandacht gevestigd heeft op nieuwe maatregelen aangaande de kerkelijke tucht. Tot de hervormingen in dit opzigt behoort het verbod aan de kardinalen en andere groot-dignitarissen der kerk, om in den schouwburg of op andere tot vermakelijkheden bestemde plaatsen te verschijnen.

Binnenlandsche berichten.

's Gravenhage, 30 sept. Heden is een koerier met dépêches voor Z. M. den koning vertrokken. HD. wordt den 16den dezer te Weimar terug verwacht en zal den 20sten in deze residentie wederkeren. Eenige dagen later begeeft Z. M. zich naar Limburg.

Bestuurders van het 's Gravenhaagsche genootschap tot verdediging van de christelijke godsdienst, hebben, in hunne vergadering van den 29den dezer, den gouden eereprijs toegevoerd aan elk der schrijvers van twee verhandelingen over de echtheid van den brief van Paulus aan de Efeziërs; bij de opening der naam-briefjes bleek te zijn, de een: A. Niermeijer, predikant te 's Heer-Arendkerke, nabij Goes, de andere: D. Harting, predikant der doopsgezinden te Enkhuizen, terwijl aan eene derde latijnsche verhandeling de zilveren eerepenning is toegevoerd, indien de schrijver zijnen naam gelieft te openbaren.

Voor de dienst op de Nederlandsche etablissementen ter kust van Guinea, zullen, tegen de maand oktober aanstaande, benodigd zijn: een of twee bekwame smeden, en een of twee bekwame huistimmerlieden, ongehuwd of weduwnaars, zonder kinderen, den leeftijd van 25 jaren niet te boven zijnde. Zij zullen behalve den vrijen overtocht heen en terug, eene besoldiging genieten van f800 'sjaars, ingaande met den dag hunner inscheping, benevens f250 voor uitrusting. Gading hebbenden zullen zich bij rekwest, op zegel- en overlegging van geldige bewijzen hunner bekwaamheid en goed gedrag, alsmede van een certificaat van voldoening aan de wet op de nationale militie, ten spoedigste moeten aanmelden bij het ministerie van koloniën te 's Gravenhage.

's Gravenhage, 30 sept. In het *Hôtel de Bellevue* alhier zijn aangekomen: de graaf *Matthieu de la Redorte*, pair van Frankrijk, met gevolg, van Paris; de gravin *Sophia van Mengder*, uit Rusland, met gevolg; enz.

's Gravenhage, 30 sept. Heden zijn in de residentie aangekomen en afgestapt aan het *Hôtel de Bellevue*: de Oostenrijksche kamerheer, vrijheer baron *Alexander von Prini von Treuenfeld*, komende van Brussel; en dr. *J. Jaarsveld*, professor, van Cleef.

Heden is alhier, na een langdurend en smartelijk lijden, overleden de heer *J. H. Koedt*, in leven directeur van den koninklijken Zuid-Hollandschen schouwburg alhier, in den onderdom van bijna 67 jaren. Gedurende eenen langen tijd zijns levens was hij een der sieraden van het vaderlandsch toneel; in diep gevoel, in diep besef van spel, in verschiedenheid van rollen, in ongedwongen natuurlijkheid was hij een onzer eerste toneelspelers van lateren tijd, die niet ligt zal vergeten worden.

Rotterdam, 30 sept. De geocrojoerde muurverf van den heer *R. H. van Someren*, fabrikant van verstoffen alhier, schijnt niet alleen op theoretische gronden een afdoend beveiligings-middel tegen vogeligen doorslag van muren en roetvlekken op dezelfde te zijn, — ook de ervaring heeft bereids de deugdelijkheid van dat middel gestaafd, naardien allerlei architecten, bouwmeesters, metselaars, stukadoors en huisschilders hetzelfde reeds voor ruim een jaar gele-

den hebben beproefd en bevonden, dat het verft overtrof alles, wat tot nu toe tegen dit kwaad als goet middel werd aangeprezen. Eene verklaring van verschillende der genoemde bevoegde beoordeelaren is gedrukt voor ons ter aanbeveling van dit middel. Blijkens het dezer dagen door den uitvinder verspreide bericht, is de aanwending hoogst gemakkelijk, bestaande uit eene zoogenaamde natte aangemengde verfstof, welke op de muren gestreken wordt op de gewone wijze, waarop men verft. Het bericht dat bij iedere aflevering gevoegd wordt, verklaart overigens de eenvoudige wijze, om er gebruik van te maken.

Dordrecht, 30 sept. Hier ter stede heeft zich in de kiezers-stemming meerdere wakkerheid en afteekening vertoond. De partij van het behoud en die van den vooruitgang hebben elke hare afzonderlijke kandidaten gehad. De eerste, getrouw aan hare zucht van het behouden of de familie-regering, heeft zulks overholen doen zien, door als hare kandidaten te nemen de oudste leden der familiën van overleden kiezers; de kandidaten der andere partij waren bekend voorstanders der grondwets-hervorming, onafhankelijk in karakter en standpunt.

Nog nimmer heeft de regerings-partij, die altijd gewoon was te schrollen op onderling verstand, a kabaal, omdat zij er het monopolie van wilde, zich zoo openlijk moeten vertoonen.

De uitslag wordt met verlangen te gemoet gezien. Intusschen is het van de regering, wellicht, niet verstandig, dat zij zoo veel spoed met de stemming te het ophalen der bijzitten heeft gemaakt, en lang verrijft met het in raade opnemen der stemming. Zulks kan alleen voedsel geven aan de wantrouwen, alsof, van de zijde der regering, dien tusschentijd ook enig gebruik wordt gemaakt met nog sommige stemmingen toe te laten.

Woordwijk aan Zee, 30 sept. Heden werd alhier eene voorloopige proeve genomen met den onlangs uitgevonden strandwagen. Aanvankelijk bleek de nieuwe vijzel zeer goed te werken, doch toen men den wagen onder het vaartnig had gebracht, de diepte niet genoegzaam aangevuld zijnde, was het niet mogelijk de schuit uit de zelling te trekken. Ende de uitvinder, bij eene herhaalde proef, daarop en ook de achterste baan-rails iets breeder maakte, valt het welalagen zijner onderneming niet te betwijfelen. Men zegt dan ook, dat hij zijne proef na eenige dagen zal herhalen.

Zaltphen, 30 sept. Bij de voorbeslissing, van men vermeldt, om de vruchtbaarheid van dit jaar, door uitkomen, kan gevoeld worden, dat alhier de struik van den *Babus odoratus (Linnaeus)* of *gynische Braambes*, rijpe vruchten draagt, hetgeen zeldzaam in ons vaderland plaats vindt. De vruchten zijn vrij groot en plat, schoon-rood van kleur, zeer zuur van smaak.

Tiel, 30 sept. Men verneemt, dat een ingedezet gemeentebestuurder, aklang geweest zijnde, om den hem verschuldigde belasting te voldoen, bij den eene krijgsmans is ingelegerd geworden. Nadat die persoon aldaar den middag en den nacht zonder eten en zonder voeding had moeten doorbrengen, hij deswege klagen, als wanneer de nalatige belastingsschuldige voorgaf, dat het hem niet mogelijk was, de belastingen te betalen, zelfs niet aan een soldaat, het vesting en voeding te geven, als hebbende voor zichzelf en zijn gezin niet te eten. Faktisch is de belastingsschuldige deswege door de regterbank alhier, volgens artikel 17, § 5, der wet van 20 mei 1845 tot een geidboete van f10, of, ingezet van oververtoegt, eene gevangenis van acht dagen veroordeeld.

Arnhem, 30 sept. Een nieuw blijk van vruchtbaarheid in het tegenwoordige jaargebied vindt men in de omtrek van het landgoed, den Sterrenberg, nabij de stad, alwaar op eenen akker, vanwaar vroeg in de zomer heerlijke rogge was afgehaald, nu, tot de verbazing, de bakweit in volle bloei staat en heelrijke vrucht beeft.

Onder de rubriek *Mengelwerk* komt heden in onze courant voor een hoogst belangrijk artikel over de *Verbetering van den toestand der arbeidende klassen*, waarop wij niet mogen nalaten de aandacht onzer lezers te vestigen. In ons nummer van morgen hopen wij daarop eenige aanmerkingen mededeelen.

ARNHEM, 14 september.

Reeds sints lang heeft de Haagsche politieke allerlei pogingen aangewend om er achter te komen, welke personen met de redactie van ons blad belast waren. Het »van allen vreesden invloed onafhankelijke» *Journal de Haye* deed, in zijn nummer van gisteren, dat toe eene nieuwe poging.

Een artikel, waarin wij onlangs aanweezen hoe uitmuntend die goede mijnheer DE LA SARRAZ onze buitenlandsche belangen waarneemt, de eerst eene benoeming te doen tot eenen diplomatischen post, en daarna, toen de benoemde persoon bedankt had, dien post voortdurend bezet te laten, waardoor wij gedrongen werden den heer DE LA SARRAZ de kans te laten tusschen roekeloze geldverspilling of onverantwoordde

... van het onafhankelijke blad op nieuw
... gemaakt. Het vermoedt, dat ons artikel
... afkomstig is van den heer ROEST in eigen
... of eene vraakneming onzer redactie op
... die heer. Het verzoekt ons, dat wij het uit die
... onzekerheid zullen verlossen.

... weder een resultaat is van ons minis-
... intimidatie-stelsel, willen wij niet on-
... onderzoeken. Het bewijst niets dan de diep ge-
... zonden moraliteit van hen, die zulke middelen
... in het werk stellen, om door vrees een stilzwij-
... gen te bewerken, hetwelk zij weten door over-
... tuiging niet te kunnen verwerven.

De *Arnhemse Courant* is aan niemand re-
... schuldig. Zij is niet gezind, aan de
... nieuwsgierigheid van het *Journal* te voldoen.
... het artikel schreef, de heer ROEST of een
... ander, is voor het publiek — en daarvoor alléén
... schrijver. De vraag is: kan
... de heer DE LA SARRAZ de beschuldiging van
... zich afwerpen, van of 's lands geld aan nutte-
... looze zendingen weg te werpen of belangrijke
... diplomatische posten onbezet te laten, en aldus
... op de strafwaardigste wijze de belangen der na-
... tie te verwaarlozen? Van dit netelig pun-
... heeft het *Journal* wijselijk niet gesproken. Het
... heeft daardoor erkend, dat de handeling van
... den minister van buitenlandsche zaken onver-
... deeligbaar was.

Dit, echter willen wij zeggen. Dat ons blad
... van 1842 heeft in onze hoofdstad een goede
... verandering plaats gehad, van waar het dan ook
... komt, dat, wie ook in de laatste jaren het ver-
... van incompetentie heeft moeten hooren,
... niemand dat der *Arnhemse Courant* heeft
... ven te berispen.

Al engelwerk.

Van den toestand der ... arbeidende klassen.

In een van de laatste nummers der *Revue Brit-
... tanique* is opgenomen een belangrijk artikel van
... den heer TALBOT, lid van de Kamer der Afgevaardig-
... over de belasting op het wout. Wij nemen er
... de moeite uit over, want de heer TALBOT verslag
... doet van eenige verbeteringen, door hem in zijne fa-
... briek ingevoerd, en de gevolgen van deze op den toe-
... stand zijner werklieden.

Wat betrekking heeft op de verbetering van het
... lot der arbeidende klassen is van het hoogste belang
... voor ons land, want de heer TALBOT verslag
... doet van eenige verbeteringen, door hem in zijne fa-
... briek ingevoerd, en de gevolgen van deze op den toe-
... stand zijner werklieden.

Wat betrekking heeft op de verbetering van het
... lot der arbeidende klassen is van het hoogste belang
... voor ons land, want de heer TALBOT verslag
... doet van eenige verbeteringen, door hem in zijne fa-
... briek ingevoerd, en de gevolgen van deze op den toe-
... stand zijner werklieden.

Wat betrekking heeft op de verbetering van het
... lot der arbeidende klassen is van het hoogste belang
... voor ons land, want de heer TALBOT verslag
... doet van eenige verbeteringen, door hem in zijne fa-
... briek ingevoerd, en de gevolgen van deze op den toe-
... stand zijner werklieden.

Wat betrekking heeft op de verbetering van het
... lot der arbeidende klassen is van het hoogste belang
... voor ons land, want de heer TALBOT verslag
... doet van eenige verbeteringen, door hem in zijne fa-
... briek ingevoerd, en de gevolgen van deze op den toe-
... stand zijner werklieden.

... van een slecht middelmatig gezelschap; iets
... meer dan 200 werklieden, behoorende tot 140 huis-
... gezinnen, rondom het etablissement gevestigd, en
... vertegenwoordigende eene bevolking van 630 zielen.
... Het etablissement ligt geïsoleerd in het departement
... du Tarn en is de buurt van slechts twee dorpen.

Ik nam de administratie van het etablissement op
... mij in 1832. Het personeel was toen ongeveer even-
... talrijk als nu. Het bestond uit de meest heterogene
... bestanddeelen zonder eenigen band; werklieden van
... allerlei talen en natien, Engelschen, Duitschers, Fran-
... schen, inboorlingen van het departement, of afkom-
... stig uit andere departementen; werklieden, het eiken-
... der in geenerlei verhouding, hoog voor de vreemden,
... buitensporig voor de Engelschen, middelmatig voor
... de bewoners der streek.

Dit gansche personeel, zonder macht, zonder toe-
... zigt, zonder eenigen morelen band, was overgeloofd
... aan de willekeur en de lusten van ondergeschikten,
... en dus ook, zonder vertrouwen of genegenheid voor
... hunne meesters.

Toen ik die zeer bezwaarlijke administratie op mij
... nam, vatte ik het voornemen op en koesterde de hoop
... van, in alle opzichten, den toestand van dit groote huis-
... houden te verbeteren. Het is nuttig, tot leering van
... hen, die, gelijk ik, willen handelen, de bezwaren
... te vermelden, met welke ik te kampen had, en be-
... veel hoe ik ze te boven ben gekomen.

Reeds bij de afkorting van de werklieden, bemerkte ik, dat
... deze zwarm van werklieden, zoo onderscheiden van
... toestand, wangenstig jegens elkander, zonder ver-
... trouwen in eene administratie, die hun geen recht
... deed wederstaan, te achterdochtig was, om eenige
... weldaad aan te nemen. Ik moest uitstellen en het
... gunstige tijdstip afwachten.

En der eerste vereischten was, die ongelijkheid van
... werklieden te doen ophouden, bron van ontmoedi-
... ging en volslagen demoralisatie voor al de werklie-
... den.

Maar om dier toe te geraken moest eerst al het
... vreesde volk weg.

Van den anderen kant moest men zorg dragen, van
... zich in een geïsoleerd etablissement, in eene streek,
... waar geen dergelijke vrijheid bestond, van alle
... geweldadige maatregelen te onthouden, die bij de
... goede werklieden twijfel hadden kunnen doen ont-
... staan ten aanzien van de stabiliteit hunner be-
... trekking in dit etablissement.

Ten slotte, ik wilde alle plotselinge redactie ver-
... mijden, zelfs van de buitensporige werklieden. Er
... schied dus eerst over den lijdzamen af te wachten
... tot tijd en omstandigheden, (met zorg gadegeslagen),
... die zoo gewichtige wijziging in ons personeel, het ver-
... trek der vreemden, tot stand bragten. Dit was het
... werk van jaren.

Gedurende dit tijdstip heb ik slechts enkele nullige
... maatregelen genomen, namelijk het oprigten eener
... huiskas (*Caisse de secours*), waarvan ik boven ge-
... sproken heb, en het aanleggen van tuinen voor het
... werkvolk.

Een woord over het laatste onderwerp, dat niet
... zoo onbeduidend is als men wellicht denken zou.

In genoemd etablissement gaat de werkzaamheden
... nacht en dag voort. Men de werktijd duurt van 1 ure
... des voormiddags, of des nachts, tot 1 ure des voor-
... middags, of des nachts. Maar elk werkmans heeft
... een gedeelte van den dag vrij en meer dan volrekt
... noodig is voor zijnen slaap en om zich te verpozen.

Ik bemerkte, dat het werkvolk gewend was deze
... vrije uren te besteden op de meest nuttelooze wijze,
... ik zelf allereerst de meest nuttelooze, hun-
... ne krachten en hunne gezondheid.

Een tafa voor eiken werkmans scheen mij een uit-
... muntend middel, om hunne vrije uren en die hun-
... ner vrouwen en kinderen nuttig te doen besteden;
... de vrouwen, aan de volstrektste ledigheid overgege-
... ven, moesten, dacht mij, in dien tusschen-arbeid eene
... afleiding vinden, ten hoogste nuttig voor het welva-
... ren en de rust der huisgezinnen.

En dit alles heeft zich zoo verwezenlijkt.

Maar op welke wijze aan het werkvolk tuinen te
... verschaffen?

Stukken land om niet weg te geven was het een-
... voudigste en eelmoedigste middel. Maar was het
... ook het nuttigste en het meest in het belang der
... werklieden? Ik meende niet. Scheen men de
... tuinen voor niet weg te geven, dan zij nader overden-
... ken — dan zal ieder van uzen willen hebben;
... maar vele dier tuinen zullen te werk blijven liggen.

Stel ik 25, daarentegen 1000 frank prijs op, een
... daags 100 (75 centimes of 1 frank per maand,
... of voorbeeld), dan zullen zich alleen diegenen aan-
... melden, die plan hebben te bevestigen, en die
... kleine pachtsom zal een prikkel zijn tot den arbeid;
... de werkmans, die zijnen tuin niet langer wil be-
... bedden, zal ook niet langer huur willen betalen en
... de pacht opzeggen; zoo doende zullen goede tuinen
... verwaarloosd blijven liggen.

Het is overigens hetzelfde beginsel, dat thans de
... bedeeling der bebouwbare gronden in de engelsche
... en amerikaansche koloniën regeert, en Engeland
... heeft tot basis van zijn stelsel van koloniën hetzelfde
... begrip van concessie op bezwarende voorwaarde, dat
... ik, in mijne kleine industriële sfeer, juist tere-
... der tijd toepaste bij de installatie van mijn werkvolk-
... kolonietje.

Dit stelsel is ons volkomen gelukt.

Sinds dien tijd worden onze tuinen met veel zorg
... en grooten vlij behouwd; vrouwen en kinderen hou-

den zich onledig met het begieten en de andere kle-
... me bezigheden van den landbouw; de producten der
... tuinierderij voegen zich bij de te-gemoet-koming voor
... de kosten van voeding, waaraan ik zoo aanstonds
... spreken zal, en de toestand van het werkvolk en hun-
... ne gezinnen is, in alle opzichten, aanmerkelijk ver-
... beterd.

Gedurende deze eerste periode, was de tijd voort-
... gegaan; het personeel had zich langzamerhand ge-
... wijzigd; de vreemden hadden zich verwijderd; ik
... had allereerst de werklieden op gelijken voet weten
... te brengen. Zij begonnen te erkennen, dat hun-
... ne werkzaamheden op eene rigtige schaal gewogen
... werden, dat eene vaderlijke hand hen leidde, dat
... een welwillend oog over hen waakte. Toen ik kon
... bespeuren, dat dit gevoel algemeen was geworden,
... gevoelde ik, dat nieuwe verbeteringen mogelijk waren
... en ik beproefde ze.

Gezonde, voedzame spijs aan de arbeidende klassen
... te bezorgen, heeft mij altijd geschenen de belangrij-
... ste en moeilijkste te bewerkstelligen verbetering te
... zijn. Ik weet, ik kon geen grooter dienst, die men
... der menscheijkheid zou kunnen bewijzen, dan nieuwe
... bronnen te openen; grootere besparingen te doen
... plaats hebben op de levensmiddelen; het voed-
... sel overvloediger en voedzamer te maken en het
... binnen het bereik te brengen van een grooter aan-
... tal individuen.

De levensmiddelen onzer werklieden waren schaarsch
... en onvoedsaam; vleesch kwam nooit ter tafel: dit
... wilde ik volstrekt invoeren.

Maar hoe het aan te leggen? In de naburige
... dorpen was ter naauwernood één slagter te vinden,
... en als hij eens van tijd tot tijd een kalf of wat scha-
... pen slagtte, betaalde men voor het minst twaalf
... stuivers per pond. Het in de naast bij zijnde stad,
... Alby, te koop, kwam ten minste even duur uit.
... Er was geenerlei prikkel, geenerlei aanmoediging, die
... er het werkvolk toe kon brengen, vleesch tegen dien
... prijs te koop.

Ik legde mij er toen met de borst op toe, om de
... kwestie der vleesch-prijzen te doorgronden, en ik
... was zeer verward, toen ik bevond, dat het le-
... vend vee oneindig goedkoper kon aangekocht worden,
... dan wanneer de prijs van het vleesch bezwaard is
... met de slechtelijke octroijen, de belemmeringen op het
... slagters-ambacht, de kansen en profijten van de ne-
... ring.

Ik bevond, dat ik, zelfs in eene streek, waar geen
... vee-teelt is, wanneer ik mij wilde belasten met al de
... details der slagterij, het zoo ver kon kunnen bren-
... gen, dat ik voor ons werkvolk vleesch aankocht tegen
... eenen zoo gematigden prijs, dat, met eene kleine
... opoffering van onze zijde, het verbruik er van zoo
... voordeelig voor onze werkmenschen zou worden, dat
... zij geenen weerstand zouden kunnen bieden aan het
... aanbod, dat ik hun doen wilde.

Ik hield mij-zelf voor oogen, dat, om hen over
... te halen, men het zoo moest aanleggen, dat, van al-
... le spijzen, goed en gezond vleesch voor hen het goed-
... koopst en nuttigste reddsel was.

Ik besloot, hun het rundvleesch te leveren tegen 40
... centimes het kilogramme. Ik kocht en deed ons eerste
... rund slagten, zoodra de lijst van inschrijving, waar-
... op elk werkmans de portie, welke hij verlangde, aan-
... teekende, een cijfer bevatte, gelijkstaande met het
... gewicht van het vleesch.

In weerwil van den zoo lagen en voordeeligen prijs,
... kwamen deze en de eerstvolgende inschrijvingen als
... het ware slechts vol uit eene soort van behoeftheid, om
... mij niet voor het hoofd te stooten.

Langzamerhand, evenwel, begonnen de werklieden
... en hunne huisgenooten het voordeel van dit voedsel
... in te zien, en thans is het vleesch definitief een der
... hoofd-bestanddeelen van hun voedingsstelsel geworden.

De prijs is eens voor al bepaald op 50 centimes per
... kilogramme voor het rund- en 60 voor het schaaps-
... vleesch.

Zeker verliezen wij er op tegen dien prijs; maar
... ik beschouw dit verlies, ahof ik een loon met zoo
... veel meer verhoogd had, en mijne verwachtingen en
... de ondervinding hebben mij ten duidelijkste bewezen,
... dat dit goede werk teregtijd tijd een profijtelijk
... werk is, en dat dit verlies voor ons aan het werk-
... volk vrij wat voordeliger uitkomt, dan op een veel
... aanzienlijker verhooging van werklonen, en dat deze
... opoffering van onze zijde, ruim wordt opgewogen
... door de materiële en morele verbetering in den toe-
... stand onzer werklieden.

Na deze gelukkige invoering van het vleesch be-
... sloot ik insgelijke ons werkvolk met brood te voor-
... zien. Eindelijk, heb ik een magazijn geopend, waar
... zij zich voorzien kunnen van alle noodige huishou-
... delijke benodigdheden, als zij meestal moeten koopen
... tegen buitensporige prijzen, in slechte kwaliteit en
... dikwijls nog vervalscht.

Ik zag zeer goed in, dat onze werklieden, behalve
... de betere kwaliteit, op al deze artikelen eene aan-
... zienlijke som zouden besparen, en ik besloot mij al
... deze voorwerpen van de eerste kwaliteit aan te schaf-
... fen, uit de eerste hand, en ze, zonder enige winst,
... aan het werkvolk te leveren.

Deze tweede operatie slaagde even goed als de eer-
... ste, en thans levert ons magazijn van levensmiddelen
... aan vleesch, brood en verdere benodigdheden voor
... eene waarde van 30.000 franken, sjaarlijks, dat is
... nagenoeg een derde van de werklonen, welke wij
... uitschelden.
... Het is noodig hier op te merken, dat een groot

aantal onzer werklieden: uit oorzaken, welke het nuttelooze van zijn hier mede te deelen, hun brood niet bij ons nemen; hoewel wij nu steeds bij toelaggen, en vooral wanneer het koorn hoog in prijs is, in dat geval, leveren wij het in veel betere kwaliteit, en ispij het gewigt houdend, goed doorbakken, en tot veel geringeren prijs dan de bakkers.

Definitief kan men aannemen, ten einde hier eenige salichtingen te geven voor de getalton-inkomsten dezer kleine proefstaving, dat wij aan 200 werklieden met honne getaltonen, in het geheel 600 personen, jaarlijks leveren 40.000 kilogrammen vleesch, ter waarde ongeveer van 10.000 franken, waarop wij ten naastenbij 2000 franken verliezen; 40.000 kilogrammen brood, ter waarde van 12.000 franken, waarop wij insgelijks bij wege van veel verliezen; eindelijk, speerijen en verdere eetwaren, even zoo ter waarde van omstreeks 10.000 franken, waarop wij niets verliezen.

Onder deze voorwerpen lette men op de volgende:

Waare genoteerd op	voor de 200 werklieden, dus	1000 fr.	750 »
Zeepe	2000 fr.	1000 fr.	750 »
Olijfolie	1800 »	750 »	750 »
Zout	1500 »	750 »	750 »
Middeggkost	1000 »	500 »	500 »
Suiker	800 »	400 »	400 »
Lampolie	500 »	250 »	250 »
Kaarsen	300 »	150 »	150 »
Zoute visch, enz.	400 »	200 »	200 »
Koffij	200 »	100 »	100 »
Kaas	200 »	100 »	100 »
Rijst, welke ik veel moeite gehad heb ingang te doen vinden, doch die thans begint op prijs gesteld te worden	150 »	75 »	75 »

Ik bied deze resultaten niet aan als vasten regel; doch ik geef ze alleen tot inlichting, en om het verbruik te toonen, waartoe de leefwijze onzer werklieden het gebragt heeft.

Ik heb gemeend deze cijfers te moeten mededeelen van wege het enorm verschil tusschen de levenswijze der arbeidende klassen, hetwelk zooverre gaat, dat, uitgenomen het brood, er bijna geen artikel is uit de lijst, hier opgenoemd, hetwelk voorkomt op de lijst der versterkingen van een dergelijk etablissement, in België, bij voorbeeld.

Ziehier een opmerkelijk voorbeeld ten dien aanzien en hetwelk ik met eigen oog en aanschouwd heb. Niet lang geleden, in België zijnde in een groot ijzer-etablissement, werd ik getroffen door het gezond en welvarend voorkomen van het werkvolk en vooral der vrouwen. Natuurlijk deed ik onderzoek naar hun loon en hunne dagelijkse voeding.

Ik was zeer verbaasd te vernemen, dat al deze werkmenschen, van wat ouderdom en kunne, geen ander voedsel gebruikten dan brood, boter en koffij; koffij, namelijk, in ziedend water gekookt met wat zout.

Het werkvolk, dat in de mijnen afdalt, neemt niets mede gedurende zijne lange, arbeidsaame en hachelijke taak, dan zijne boterhammen en een keteltje koude koffij, en dit voedsel is voldoende, om hen sterk en gezond te houden.

Het zou een belangrijke studie zijn, wanneer iemand een onderzoek wilde instellen naar de verschillende voedingsmiddelen der arbeidende klassen in de verschillende landen, naar den invloed van dezen leefregel op hunne kracht en gezondheid, en vervolgens van de werking van het helalingsstelsel op de keuze van zoodanigen leefregel (1).

Ik weet, men schrijft dikwijls ten dezen opzichte aan het klimaat eenen invloed toe, die aan hetzelve vreemd is, en goed gerigte, goed bestudeerde nasporingen, alleen ten doel hebbende dit belangrijk onderwerp tot klaarheid te brengen, zouden zeker leiden tot onschatbare en onberekenbaar nuttige inlichtingen ter verbetering van het lot der arbeidende klassen.

Na deze misseken wat benzeachtige, bijzonderheden, ten minste voor hen, welke deze quaestie niet rechtstreeks aangaat, keer ik tot mijn onderwerp terug.

Onder de werking van dezen nieuwen leefregel, ondergingen de gezondheid en kracht mijner werklieden een groote verbetering, op te maken, zoo als ik gezegd heb, uit deze opmerkelijke omstandigheid, dat elk dener werklieden, die, in 1833, door elkander geslagen, ter oorzake van ziekten of kwetsuren veertien dagen per jaar verloor, zoger is gekomen in 1845, ten gevolge van beter voedsel en verbetering van moerel toestand, van wege dezelfde oorzake van kwetsuren en ziekten, slechts drie werkdagen per jaar te verliezen.

Ik kom thans tot een enkel woord terug op de belangrijke quaestie der hulpkassen, en herhaalt de voorwaarde, op welke deze kas eerst is opgericht, onder welke zij, in den beginne onder een te kort heeft gekwijd; daarna is zij, allengs opkomende, tot een wigt gekomen van inkomsten en uitgaven, en ten laatste heeft zij het zooverre gebragt van een batig slot over te houden.

Ik had ingesteld een terughouding van 2 pCt. op het werkloon.

De kosten der kas waren: 1o de bezoldiging van den geneesheer; 2o de uitbetaling aan den zieken

werkmans van 4 of ten minste 2 van zijn gewoon werkloon.

De organisatie van de kas bestond hier uit drie commissarissen, door het werkloos geknoem.

De bezoldiging van den geneesheer bedraagt iets meer dan 1 pCt. van het jaarlijksch werkloon. Er blijft dus, om in de eventuele bekoften der kas te voorzien, ten hoogste 1 pCt. van het werkloon over.

Aannemende 300 werkdagen per jaar, bedroegen de kortingen, ten behoeve der kas, des 1/2 dag aan werkloonen.

Bij uitkeering van de helft van het loon, was, in eenige dagen ziekte, de kas uitgeput.

Bij uitkeering van twee vijfden in iets meer dan elf dagen.

Gedurende den eersten tijd, toen wij veertien dagen ziekte per jaar hadden, was dan ook de kas terstond ten achteren. Gedurende de zes eerste jaren, dat het middelbare getal tien dagen ziekte per jaar was, was de uitdeeling niet hooger dan 1/2 der werkloonen; het te kort werd langzamerhand aangevuld; maar, gedurende dit gehele tijdvak, ware eene uitdeeling van 1/2 der werkloonen ondoenlijk geweest.

Deze vlugtige schets toont, dat de reductie der uitdeeling van 1/2 op 1/3, hoewel zeer gering, evenwel niet zonder invloed bleef op de toekomst der instelling. Op de schatting, toch, van 1/2, had zij kunnen bestaan volgens de voorwaarden onzer zes eerste jaren; op die der helft zou zij niet in stand hebben kunnen blijven.

Bij den tegenwoordigen gezondheids-toestand van onze werklieden, vertegenwoordigt de korting van 1/2 pCt. des loons niet slechts de helft van het loon der zieken, maar het totaal en zelfs nog iets meer.

De kas verliest dan ook nu, tijdelijke, hulp aan weduwen en weezen.

Ik zoek naar het middel, om deze kas een belangrijker rol te laten spelen; doch dit is eene quaestie *de jure constituendo*, en ik wil hier slechts van feiten spreken.

Nog eenige woorden over deze belangrijke vraag van de verbetering van het lot der werklieden.

Ik heb gezegd, dat ik sommige belangen, van het werkvolk voor het onderwijs deed gaan; echter heeft ik veel belang aan het onderwijs, maar, in den toestand, in welken ik geplaatst was, gepreoccupeerd over de toekomst van dit groote gezin, meende ik, dat het onderwijs der meisjes in de eerste plaats in aanmerking moest komen. De jongens, dus, overlatente aan het onderwijs op de doopschool, wilde ik, in ons etablissement, eene meisjesschool stichten.

Deze stichting is ten volle geslaagd, en ik ben overtuigd, dat aan deze instelling onze kleine kolonie veel verplicht zal zijn.

Het is een te gelijk treffend en herredigend schouwspel, 50 jonge werkmans-dochteren te zien, die, van hun derde of vierde jaar af, in onze school onderwezen worden.

Men staat verbaasd, eene fabel in het fransch te hooren opzeggen door kleine meisjes van vier jaar, wier moeder nooit anders dan *patois* heeft gesproken. Men ziet kleine meisjes van acht à tien jaren, wier vader en moeder lezen noch schrijven kunnen, de huishoudboekjes voor het gezin houden.

Deze kinderen, die schijnt onwetend, en verkwist te zijn, worden leersaam, gezat, betamelijk en naarstig.

Ik zal niet langer op deze details aandringen, maar het is duidelijk, dat deze vooruitgang, in het onderwijs, der kinderen weldra een mogelijk toestand onzer werklieden geheel zal hersormen.

Eindelijk moet ik nog spreken van een laatst verkregen resultaat, dat, algemeen wordende, het verbeteringswerk, aan hetwelk ik mij sinds lang gewijd heb, moet bekroonen.

Ik heb de voltrekt mogelijke associatie tusschen meester en werkmans.

Ik zal niet in details treden, die hier geheel en al misplaatst zouden zijn; alleen kan ik hier zeggen, dat de combinatie, waarvan het loon van den werkmans afhangt, te gelijk het lot beslist en van den werkmans, en van het hoofd van het etablissement, en van den nijverheid, zelf.

Deze combinatie is, over het geheel, slecht begrepen; de betaling van den werkmans, per dag of per stuk, zijn de twee manieren, op welke men deze steeds aanhangige quaestie nitmaakt. De twee wijzen hebben hare eigene gebreken, wier meerder of minder gewigt afhankelijk van den aard van het werk. Aanneemwerk, al heeft het iets bozen de twee eerste stelsels meer, laat te weinig deel voor de industrië van den meester over, en prikkelt niet tot vooruitgang.

Uit eene wel begrepen associatie tusschen meester en werkmans moeten ten laatste vorderingen aan alle kanten het gevolg zijn.

Ik kan hier als zeker de resultaten mededeelen, welke ik van zulk eene associatie bij eene delicate en moeilijke fabriekjaardje in eene aanzienlijke werkplaatse verkregen heb.

Maand tegen maand, van het eene jaar tot het andere, de productien en uitgaven deraelfde werkplaatse vergeijkende, het eerste jaar ingerigt op den eenden voet en het volgende jaar naar het nieuwe stelsel, is de slotsom deze:

Met hetzelfde aantal werklieden is het aantal producten vermeerderd.

De quaestie deser productien is, verbeterd naar evenredigheid van de vermeerdering in quantiteit.

Het loon van het werkvolk is met een derde vermeerderd; het profijt der fabriekjaardje is to gelijktijd eveneens met een derde vermeerderd.

Deze resultaten worden gestaafd door eene stricte comptabiliteit, en bewijzen wat te wachten zij op eene hervorming in de organisatie der werklieden.

Ik zal thans niet verder op dit punt aandringen, ik meen, dat het genoeg is, te zeggen, dat de gehele moeilijkheid daarin bestaat, dat men het belangen van werkmans, van meester en van de gezonde fabriekjaardje, met elkander in harmonie, tot een einde doen samenwerken. Meestal is er strijd tusschen de belangen, en het gevolg is, zooals wij zag, dat alle drie belangen er bij lijden, tenzij eene verstandige en onpartijdige combinatie, die werkmans gunstig en regtvaardig toepast, alle drie zou helpen.

Het is niet zeldzaam, dat men sommige takken van nijverheid bloeiend en andere kwijnend vindt, alleen ten gevolge der organisatie van het werkvolk. (Vervolg hierna.)

Advertentiën.

To ZUTPHEN beviel, den 12den dezer, van eenen DOCHTER, Vrouwe J. van ALTEN, Echigenoot van Mr. J. L. STEENLAGE, Eenige kennisgeving.

Het Kindje, over welks geboorte wij ons in twee maanden verheugden, werd ons heden den dood ontnomen. ZUTPHEN, den 12den September 1846. F. MÜLLER, C. MÜLLER, Geë SPRENGE.

Familie en Bekenden gelieven dese algemeene kennisgeving als bijzondere kennisgeving aan te nemen.

Publieke Verling en Verkoop van een Huis en twee Tuinen te 's Heerenberg,

welke doot den Notaris P. X. DE BOTE zal worden geveerd op Donderdag den 17den September 1846, bij inzet, en 8 dagen later, op Donderdag den 24sten dier maand, bij sesslag, telkens des namiddags, ten 3 ure, aan het huis van Logementhouder J. THUIS, te 's Heerenberg, weten:

a. Het HUIS en ERF, gelegen in de Markt, Sectie H, No. 250; groot 1 Roede en 6 Elten.

b. Een TUIN, gelegen op de Oude Oude molen, in Sectie G, No. 69; groot 10 Roeden en 90 Elten, en

c. Een dito TUIN, bij het huis van H. KAMP, gelegen, Sectie G, No. 141; groot 5 Roeden en 60 Elten.

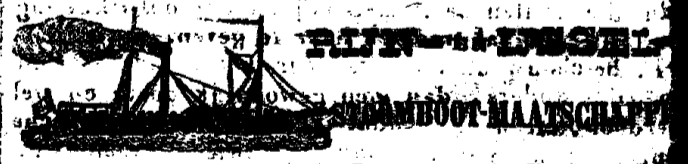
Alles toebehoorende aan G. J. BOTSMA, te 's Heerenberg, bij wien nadere inlichtingen verkrijgbaar zijn. Brieven franco.

Verpachting.

In de maand October 1846, zal, ten nader te palen dage en plaats, in het openbaar worden verpacht:

De BOEWIJK, iden Oude Tol, genaamt gelegen te Walburgen, in pacht tot den 1sten Maart 1847, bij de Weduwe FERHEIJEN.

Koninkde voornoemde Boewhof inmiddels UITREK HAND worden GEPACHT, waartoe men zich kan wenden tot den Heer J. van LAMSWERDE te Borsbörgh.

Dienstregeling voor de maand September 1846.

Van Arnhem naar Emmrik, Wemel, Bisschop en Keulen: elken Zondag, Dingsdag en Donderdag des namiddags om 4 uur, in correspondentie met den eersten Spoortrein van Amsterdam.

Van Keulen naar Dusseldorp, Wemel en Arnhem: elken Zondag, Dingsdag en Vrijdag des avonds om 8 uur, in correspondentie met de Spoortreinen naar Utrecht, Amsterdam, Haarlem, Leiden en 's Gravenhage.

Van Arnhem naar Zutphen, Deventer, Zwolle, Kampen: elken Maandag, Woensdag en Zaterdag des morgens om 11 uur, na de aankomst van den Spoortrein van Amsterdam.

Van Kampen naar Deventer, Zutphen, Dreesbörgh en Arnhem: elken Zondag, Dingsdag en Donderdag des morgens om 4 uur, in correspondentie met de spoortreinen naar Utrecht, Amsterdam, Haarlem, Leiden, en 's Gravenhage.

Waterhoogte te Arnhem.

Den 14 Sept. 2 El 2 Palm 5 Duim; gew. 0 B. ger. 12

Te Arnhem, bij G. A. THIEME, Boekdruker.